

Naturvärden på Lilla Karlsö som påverkas av båttrafik runt ön

Naturvärden

Lilla Karlsös naturvärden är unika ur ett lokalt, nationellt och globalt perspektiv. Föreningens syfte med förvärvet av ön var att skydda och bevara naturvärdena. Området är skyddat som naturreservat och som Natura 2000-område på grund av sitt rika och speciella växt- och djurliv. Fågelbergen är unika för östersjöregionen. Under de senaste årtiondena har även en återetablering av gråsäl skett med yngelplatser och en stationär koloni på Lilla Karlsö. Grundbankarna söder om Lilla Karlsö (Gubbgrundet) utgör en av Gotlands viktigaste födosökslokaler för ejder och svärta, två arter med negativa populationstrender. Att området utgör ett uppfödningssområde för dessa arter gör det extra känsligt för störning.

Miljöövervakningsprogrammet på Lilla Karlsö visar att fågelförekomsten är som störst utanför fågelbergen och längs grundbankarna söder och sydost om ön (fig 1 och 2). Verksamheter som påverkar eller riskerar att påverka dessa områden kan inte tillåtas.

Genom att området söder och sydost om Lilla Karlsö är så betydelsefullt för skyddsvärda arter som idag är starkt hotade har Naturskyddsföreningen tidigare föreslagit att området bör ingå i en nationalpark. Nyligen inleddes processen att få hela detta vattenområde anslutet till Natura 2000 nätverket. Idag är inte grundbankarna skyddade trots att de uppnår alla kriterier för att få ett sådant formellt skydd. Att gråsälarna dessutom frekvent nyttjar området (fodosök, yngelplats, viloplats) ska också vägas in i områdets skyddsbehov.

Konflikt

Trafiken till Lilla Karlsö har tidigare utgått från Djupvik med minsta möjliga trafik inom områdets skyddsvärda vattenområden. Det har bidragit till en positiv tillväxt av djurbestånden på Lillön. Under 2014 utgick emellertid trafiken från Klintehamn, vilket ledde till båt färder runt Lilla Karlsö. Miljöeffekterna av denna trafik har redovisats av Naturskyddsföreningen Gotland 2014. Redan 2006/2007 konstaterades att turisttrafik med snabbgående färjor störde djurlivet söder och öster om Lilla Karlsö. Det var ett av skälen till att avbryta samarbetet om båttrafik med Stora Karlsöbolaget och att istället 2009 inleda samarbetet med Dalarö sjötransporter som trafikerade Djupvik 2009 – 2013. Dagliga passager igenom Gotlands mest betydelsefulla områden för t.ex. ejder och svärta med stora störningar som följd och utanför ett av Östersjöns två fågelberg med häckande alkfåglar bör strida mot Naturskyddsföreningens syfte och kan även vara ett brott mot miljölagstiftningen.

Rättsligt

Konsekvenserna av kommersiell båttrafik inom känsliga naturområden och som påverkar Natura 2000-områden negativt bör prövas av miljödomstol om det finns risk att aktiviteten strider mot det formella skydd som finns och företagen inte själva inser och åtgärdar problemet.

Parallellerna mellan konflikten i Ojnareskogen och båttrafiken runt Lilla Karlsö är slående. I båda fallen är det ekonomiska intressen som riskerar att skada Natura 2000-områden. Vad gäller Ojnareskogen innebär den rättsliga prövningen som nu ska äga rum, inte om man ska skydda Ojnareskogen eller ej, utan huruvida ett ingrepp i Ojnareskogen riskerar att påverka närliggande Natura 2000-områden. Nordkalk och sakmyndigheten SGU hävdar att det inte blir någon sådan påverkan. Motparterna hävdar motsatsen.

Vad gäller turbåttrafik runt Lilla Karlsö vet vi att denna störde 2014. I likhet med de krav Naturskyddsföreningen ställer på Nordkalk, när de vill öppna kalktäkt i Bunge, så får inte föreningens ekonomiska intressen väga tyngre än skyddet av naturen och de unionsrättsliga åtaganden vi förpliktat oss att följa när Lilla Karlsö utsågs till ett Natura 2000-område. Problematiskt är också att trovärdigheten i föreningens engagemang i den aktuella rättsprövningen i Ojnareärendet riskerar att skadas av den mediala uppmärksamhet som kommer att bli om färjetrafiken runt Lilla Karlsö blir av. Det finns miljövänligare alternativ från Djupvik.

Nedanstående kart är ett utdrag från årsrapporten för Lilla Karlsö år 2002 och visar fågelförekomsten runt Lilla Karlsö detta år. Motsvarande dokumentation finns för alla år från 1972 och framåt och för olika dagar respektive år.

Fig. 2.
Utdrag från Lilla Karlsö årsrapport år 2002.

Streckad linje: Gräns för naturreservatet 1000 m.

Heldragen linje: Fågelskyddsområdet 500 m. Mörka kryss anger platserna för bojar.

På kartskissen markeras fågelflockar med olika färger:

Brunt - ejder

Blå - övriga änder

Gul - sillgrissla/tordmule.

Skarv och måsfågel har inte markerats på kartan.

Totalt fanns vid detta tillfälle 11.076 fåglar på vattnet.

Obs att av årsrapporten framgår att betydande mängder sjöfågel även fanns utanför reservatsgränsen.

Fågel- och säl förekomster runt Lilla Karlsö år 2008

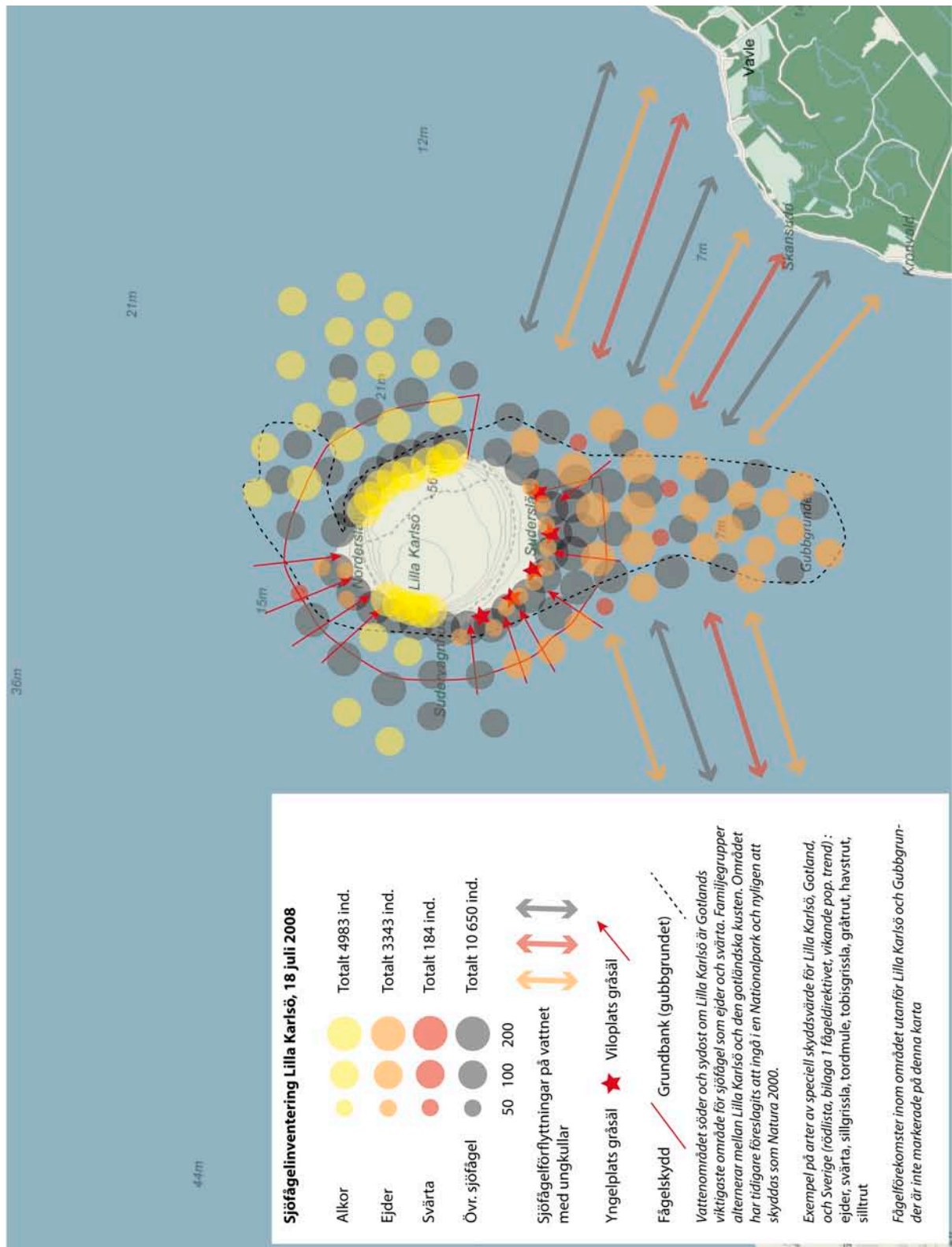

Fig. 1.

Inventering av sjöfågel på Lilla Karlsö i juli 2008. Viktiga sällokaler också utpekade.

Dagliga förflyttningar av ungvullar på vattnet till och från Lilla Karlsö visas med pilar. Det rör sig främst om ejder och svärta, två arter med mycket stort skyddsbehov, men även övriga sjöfåglar. Som för alla andra dagar och år syns det tydligt att grundbankarna söder och sydost om Lilla Karlsö nyttjas frekvent av sjöfågel och är av yttersta vikt för flera mycket skyddsvärda arter.